

 BIBIANA - medzinárodný dom umenia pre deti

VERNEOVKY

KARLA ZEMANA

19. APRÍL - AUGUST 2002

DENNE OKREM PONDELKA OD 10.- 18. HOD.

Vydala BIBIANA, Panská 41, 815 39 Bratislava

JULES VERNE V TVORBE KARLA ZEMANA

„Musím sa priznať, že už v mladosti ma očarila prorocká fantázia slávneho francúzskeho autora...

Ako filmár som sa preto často zamýšľal, ako by bolo možné sfilmovať Vernove romány tak, aby nestratili pôvab fantastičnosti, ktorou dodnes oslňuje, napriek tomu, že prudký rozvoj techniky jeho utópie už často predstihol...

Postupom rokov som dospel k presvedčeniu, že čaro Vernových románov spočíva okrem iného aj v jeho romanticko-fantastickej dobrodružnosti späté s celkom presnými výtvarnými predstavami, ktoré dokázali v čitateľoch vyvolať pôvodní ilustrátori jeho románov - Riou, Bennet a ďalší. Bilo najmä o drevoryty a oceľoryty, ktoré vo Vernovej dobe a ešte dlho potom nahradzovali fotografie. Ilustrácia bola teda neoddeliteľnou súčasťou Vernových románov. A tak som došiel k presvedčeniu, že môj filmový Verne musí vychádzať nielen z ducha diela samého,

A v jeho románoch nachádzame predovšetkým úctu k ľudským hodnotám, k duševnej sile, k obetavosti a spravodlivosti.“ Takto doplnil slová Raya Bradburyho Karel Zeman.

súčasná literárna fantastika. A Karel Zeman akoby predvídal jej budúci rozkvet, jej spoločenský i umelecký význam. Nesúhlasí s tými, ktorí považujú Julesa Verne za zastaralého a naivného spisovateľa.

Je veľmi zaujímavé, že v tomto ohľade sa jeho názory a hodnotenia celkom zhodujú s názormi veľkého znalca a jedného z najvýznamnejších predstaviteľov súčasnej vedecko - fantastickej literatúry Raya Bradburyho.

Na otázku novinárov, kto je jeho najobľúbenejším autorom science-fiction a prečo, Bradbury odpovedal: „Jules Verne, pretože bol jedným z prvých a dodnes zostal jedným z najlepších. Je to spisovateľ s predstavivosťou, morálnym citením a vynikajúcim humorom, každá stránka jeho diela je nabitá inšpiráciou. Kto ho číta, cíti sa byť hrdý na to, že je človek...”

Je jednoducho očarujúci a jeho romány nestratia svoju hodnotu dovtedy, kým z chlapcov bude treba vychovávať šľachetných a pravých mužov, plných odvahy a nadšenia.“

„Pre mnoho generácií čitateľov je Jules Verne symbolom romantiky a odvážnej fantázie.

ale zároveň aj z charakteristickej tvárnosti pôvodných ilustrácií, pri ktorých musí byť aj navonok zachovaná podoba rytín.“

„Od malička mi film učaroval ako umenie našej epochy. Je to najkrajšia tvorivá činnosť, akú si vôbec dokážem predstaviť. Animovaný film mi umožnil hľadať vyjadrenia sveta pohybu a nachádzať nové svety fantázie, svety, ktoré žiadne iné umenie nemôže tvorcovi ponúknuť.“

„Mojim povolanim je myslieť obrazom. Tak ako maliar má svoje farby, štetce, plátno, ja mám optiku, svetlo, technické prostriedky. Verím filmu a jeho schopnostiam vzrušovať a učiť človeka žiť.

To je, samozrejme, možné v ktorejkoľvek oblasti, ak sa opiera o prácu nadaných a poctivých tvorcov. Mne učaroval Georges Méliés, ktorý v samotných začiatkoch kinematografie našiel princíp, ktorý umožnil vyjadrovať nevidané veci. Plávať pod morom, lietať vo vesmíre, jednoducho všetko...”

„Dobrá filmová rozprávka má nádej, že objaví väčšiu časť sveta, stane sa misiou dobrej vôle, stane sa vizitkou našej kultúry, stane sa propagátorkou našich myšlienok, ktoré padnú na úrodnú pôdu detských srdiec.“

Mať fantáziu, to je jedna vec, ale viesť fantáziu rozdávať, to nie je dané každému. Karel Zeman patril k tým, ktorým to dané bolo. Práve fantázia, chlapčenská zvedavosť, ohromný cit pre rozprávanie a technické nadanie sprevádzané trochu nevyhnutnej náhody priviedli Karla Zemana, pôvodne kresliča a aranžéra, k filmovej reklame do Baťových ateliérov v Zlíne a spôsobili, že tu Karel Zeman na začiatku 40-tych rokov začal hľadať nové možnosti filmového umenia. Presnejšie povedané - rozvíjať možnosti, ktoré už iní pred ním vo svete naznačili. Východiskom mu boli národné výtvarné a vôbec duchovné tradície.

Karel Zeman patril k tým objaviteľom, u ktorých záujem o techniku a technický pokrok bol neoddeliteľne spätý s umením. Jeho technické experimenty neboli nikdy samoúčelné, vždy slúžili umeleckému výsledku. Nechcel nimi omračovať, s ich pomocou chcel filmový

príbeh rozprávať čo najpôsobivejšie. Boli vždy súčasťou štruktúry jeho diela a poetiky, ktorú pomáhali vytvárať, poetiky, ktorá sa rodí z fantázie a slúži rozprávačovi – a je jedno, či rozpráva rozprávku alebo romanticko – dobrodružný príbeh.

Svet románov Julesa Verne, ktorý bol od detstva Zemanovým obľúbeným spisovateľom, na dlhý čas ovládol jeho vedomie. Zeman objavuje filmového Julesa Verne nadlho a po svojom. Považuje jeho diela za múdre novodobé rozprávky, ktorých realizácia na filmovom plátne je zložitá. Uskutočneniu tohto zámeru venoval celú polovicu svojho života aj tvorby.

Mimoriadne zaujímavý a dôležitý je pre nás fakt, že v žánri vedeckej fantastiky, jedným z objaviteľov ktorého bol práve Jules Verne, Zeman vyušil umeleckú sféru, ktorá je hlboko pribuzná jeho vlastnej tvorbe.

Schopnosť „otvárať“ kľúčom fantázie najzložitejšie problémy ľudského života, dotýkať sa hlbokých vrstiev morálky a sociálnych vzťahov, vytvárať všeobecné postavy, typy – práve tieto odveké prednosti rozprávkovej fantastiky naplno využíva